

MATERIAŁY HISTORIOGRAFICZNE**HISTORIOGRAPHIC MATERIALS****Profesor Mirosława DYLEWSKA (1927–2007)**

In memory of Professor Mirosława DYLEWSKA (1927–2007)

Józef PARTYKA, Anna KLASA

Ojcowski Park Narodowy, 32-047 Ojców

KEY WORDS: natural sciences, entomology, historiography, biography, publications.

W dniu 18 czerwca 2007 r. w wieku 80 lat zmarła w Kielcach prof. dr hab. Mirosława DYLEWSKA, zoolog-entomolog, specjalistka w dziedzinie badania pszczół, człowiek prawy i wyjątkowej szlachetności. Urodziła się 27 września 1927 r. w Skarżysku-Kamiennej, gdzie

Profesor Mirosława DYLEWSKA
[Fot. (Photo by) J. PARTYKA]

złożyła maturę w 1947 r. i w tym samym roku rozpoczęła studia biologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, ukończone w 1952 r. Od 1955 r. do przejścia na emeryturę w 1992 r. była pracownikiem Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie. Stopień doktora nauk przyrodniczych uzyskała na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UJ w 1961 r. na podstawie pracy o faunie trzmieli i trzmielców polskiej części Tatr. Habilitowała się na tej samej uczelni w 1981 r. Tematem jej rozprawy habilitacyjnej była monografia systematyczna północno- i środkowo-europejskich gatunków pszczolinek. Od 1986 r. do emerytury pracowała na etacie docenta. Tytuł profesora otrzymała w 1999 r.

Na jej dorobek naukowy składa się 80 prac dotyczących takich dziedzin zoologii jak psychologia zwierząt, faunistyka, systematyka, historia zoologii. Niektóre publikacje wchodziły w zakres ochrony przyrody i popularyzacji nauki. Jej mistrzami w czasie studiów i w pierwszych latach pracy byli profesorowie: Roman WOJTUSIAK, Stanisław SMRECZYŃSKI, Jan STACH, Józef FUDAKOWSKI i Jan NOSKIEWICZ. Odbyła kilka zagranicznych stażów naukowych m.in. w Moskwie, St. Petersburgu, Pradze, Bratysławie, Sofii, Berlinie, Wiedniu, Monachium, Budapeszcie, gdzie oznaczała zbiory faunistyczne, głównie trzmieci oraz pszczołek.

Pod koniec lat siedemdziesiątych XX w. podczas pierwszego pobytu w Monachium otrzymała propozycję pracy w tamtejszym muzeum. Zachęcano ją wysoką pensją i perspektywą pracy w Alpach, tak bliskich jej naukowych zainteresowań. Zrezygnowała jednak z tej oferty ceniąc sobie wyżej pozostanie w Polsce, co określiła jako „swoje miejsce na ziemi” i obowiązek opieki nad matką. Wróciła do Krakowa. Czekali tu na nią także jej uczniowie. Opiekowała się kilkoma grupami studentów na obozach naukowych odbywanych w Pieninach i w Ojcowie pod hasłem „Człowiek i Środowisko”, kierowała kilkoma pracami magisterskimi, była promotorem dwóch przewodów doktorskich i recenzentem dwóch rozpraw habilitacyjnych. W 1978 r. przygotowała scenariusz stałej wystawy w Muzeum Przyrodniczym Ojcowskiego Parku Narodowego w części poświęconej pszczołom.

Uczestnicy XI Sympozjum Hymenopterologicznego w Ojcowie w 2003 r. W pierwszym rzędzie od lewej (Participants of the 11th Symposium on Hymenoptera held in Ojców in 2003. In the first line from the left): dr Andrzej KOSIOR (Kraków), dr Katarzyna SZCZEPKO (Łódź), prof. Mirosława DYLEWSKA (Kraków), prof. Tadeusz PAWLIKOWSKI (Toruń).

[Fot. (Photo by) J. PARTYKA]

W 1993 r. założyła Sekcję Hymenopterologiczną w Polskim Towarzystwie Entomologicznym przyczyniając się, przynajmniej częściowo, do konsolidacji entomologów zajmujących się błonkówkami. Do śmierci była jej przewodniczącą. Współorganizowała 14 sympozjów hymenopterologicznych tej Sekcji, które co roku odbywały się w Ojcowie. Sekcja ta skupiała najbliższych i wiernych jej współpracowników. Wielu z nich to jej wychowankowie, dla których była opiekunką, mistrzem, doradcą i serdecznym przyjacielem. Swoim urokiem osobistym wносиła wiele pogody i ciepła do wszystkich spotkań organizowanych zarówno w pracy, w swoim małym mieszkaniu przy ul. Friedleina w Krakowie, jak i na sympozjach, zawsze tworząc malowniczy klimat i serdeczną atmosferę.

Odszedł z grona przyrodników Człowiek wielkiego serca i dobroci, prawdziwy wzór szlachetności i chrześcijańskiego miłosierdzia, niekiedy mało rozumiana przez najbliższych współpracowników i uczniów. Głęboko religijna, niezwykle dyskretna, z prawdziwie chrześcijańską pokorą znosiła swoją samotność, a także chorobę w ostatnich latach życia. Miała pełną świadomość odejścia żegnając się serdecznie z kilkunastoosobową grupą uczestników ostatniego XIV Sympozjum Hymenopterologicznego w Ojcowie, w dniu 11 maja 2007 r., na parę tygodni przed śmiercią.

Do końca życia starała się zachować naukową aktywność i kontakt z badaczami pszczół. Osobiście nadzorowała monitoring trzmieli w kilku parkach narodowych, chociaż kosztowało ją to wiele poświęceń i trudu. Na parę dni przed śmiercią, już w bardzo złym stanie zdrowia, wyruszyła na swoją ostatnią wyprawę na Babią Górę, do której zawsze czuła wielki sentyment. Miała jeszcze wiele planów wydawniczych, zamierzała m.in. opracować trzmielę Karpat i Polski Wschodniej oraz wydać popularnonaukowe prace o kwiecistości łąk w polskich parkach narodowych. Na temat tej ostatniej pracy mieliśmy okazję kilka razy z nią rozmawiać, kiedy prosiła nas o pomoc redakcyjną. Zaczęły nawet nadchodzić od autorów pierwsze wersje tekstów.

Nagle pogorszenie stanu zdrowia M. DYLEWSKIEJ nastąpiło w Zawoi podczas wyjazdu na Babią Górę, która – obok Tatr, Pienin i Doliny Prądnika zawsze pozostawała w centrum jej zainteresowań naukowych. Kilkanaście dni później nadeszła smutna wiadomość o jej śmierci. W ostatniej drodze Profesor Mirosława DYLEWSKIEJ, w czerwcowy słoneczny dzień uczestniczyła mała grupa najbliższych jej osób – rodzina i współpracownicy. Urnę z Jej prochami złożono w rodzinnym grobowcu na cmentarzu w Skarżysku-Kamiennej.

Zebrane przez prof. Mirosławę DYLEWSKĄ materiały entomologiczne znajdują się w Instytucie Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie, zaś niewielki księgozbiór o tematyce przyrodniczej jaki zdołała zgromadzić, został przekazany osobom prywatnym, a część trafiła do biblioteki Ojcowskiego Parku Narodowego.

Publikacje prof. Mirosławy DYLEWSKIEJ

Publications by Prof. Mirosława DYLEWSKA

WOJTUSIAK R., BOCHEŃSKI Z., DYLEWSKA M., GIESZCZYKIEWICZ J. 1953: Homing experiments on birds. Part IX. Further investigation on three-sparrows, *Passer montanus* L. Acta Ornithol. Mus. Zool. Polon., 4 (7): 311-334.

DYLEWSKA M. 1956: Orientacja przestrzenna jeży z gatunku *Erinaceus roumanicus* BARTER-HAMILTON. Folia Biol., 5 (1-2): 73-98.

DYLEWSKA M. 1957: The distribution of the species of genus *Bombus* LATR. in Poland. Acta zool. cracov., 2 (12): 259-277.

DYLEWSKA M. 1958: The *Bombus* LATR. and *Psithyrus* LEP. fauna of the Polish part of the Tatra Mountains. Acta zool. cracov., 3 (5): 137-197.

- WOJTUSIAK R., BOCHEŃSKI Z., DYLEWSKA M., GIESZCZYKIEWICZ J. 1960: Badania nad zdolnością orientacji i szybkością lotu ptaków. Część XI. Doświadczenia z jaskółkami *Hirundo rustica* L. nad wpływem magnetyzmu ziemskiego i częściowego zaćmienia słońca na orientację. Zesz. nauk. UJ, Prace zool., **33** (5): 125-130.
- DYLEWSKA M. 1960: Próby wytwarzania sztucznej rytmiki przypliwów i odpływów u ślimaków słodkowodnych *Planorbis corneus* L. i *Limnea stagnalis* L. Zesz. nauk. UJ, Prace zool., **33** (5): 139-162.
- DYLEWSKA M. 1962: The Apoidea of the Pieniny National Park. Part I. Megachilidae and Apidae (partim). Acta zool. cracov., **7** (14): 423-481.
- DYLEWSKA M., NOSKIEWICZ J. 1963: Apoidea of Pieniny National Park. Part II. Colletidae, Andrenidae, Halictidae, Melittidae, Apidae (*Nomada* SCOP.). Acta zool. cracov., **8** (13): 477-532.
- DYLEWSKA M. 1965: Fauna kserotermiczna Pienin. Przegl. zool., **9** (2): 160-168.
- DYLEWSKA M. 1966: *The Apoidea of the Babia Góra Mountains*. Acta zool. cracov., **11** (5): 111-175.
- DYLEWSKA M. 1966: Życie trzmieli. Wszechświat, **1966** (7-8): 175-178.
- DYLEWSKA M. 1967: Pszczołowate w Tatrach i na Babiej Górze. Wszechświat, **1967** (10): 242-243.
- DYLEWSKA M. 1968: Gen. Oktawiusz Wincenty DE BOURMEISTER-RADOSZKOWSKI. Wszechświat, **1968** (6): 161-162.
- DYLEWSKA M., JABŁOŃSKI B., SOWA S., BILIŃSKI M., WRONA S. 1970: Badania nad metodami określenia liczebności owadów zapylających na plantacjach lucerny nasiennej. Wiad. ekol., **16** (3): 232-245.
- DYLEWSKA M., JABŁOŃSKI B., SOWA S., BILIŃSKI M., WRONA S. 1970: Próba określenia liczby pszczół (Hym. Apoidea) potrzebnych do zapylenia lucerny. Pol. Pismo ent., **40** (2): 371-398.
- DYLEWSKA M. 1970: Rola owadów pszczołowatych na plantacjach nasiennych lucerny. Wszechświat, **1970** (10): 264-276.
- DYLEWSKA M., ZABŁOCKI J. 1972: Nowe i mało znane Apoidea (Hymenoptera) z obszaru Polski. Acta zool. cracov., **17** (18): 405-414.
- DYLEWSKA M., KOWALSKA K., MROCZKOWSKA A., PODGÓRSKA G. 1973: Oktawiusz Wincenty BOURMEISTER-RADOSZKOWSKI (1820-1895). Mem. zool., **25**: 1-119.
- DYLEWSKA M. 1973: Untersuchungen über die Bestimmungsmethoden der Anzahl der Apoidea auf Luzernesamenbauflächen. Zesz. probl. Post. Nauk roln., **131**: 153-158.
- DYLEWSKA M. 1973: Die Beurteilung der Effektivität der Apoidea für die Bestäubung der Luzerne im Raume (Woiwodschaft) Lublin. Zesz. probl. Post. Nauk roln., **131**: 159-165.
- DYLEWSKA M. 1974: Die Bienen (Hymenoptera:Apoidea) in den hohen Westkarpaten. Folia ent. Hung., **27**, Suppl.: 349-356.
- DYLEWSKA M. 1974: Błonkówki – Hymenoptera, Pszczołowate – Apidae, Podrodzina Andrenidae. Klucze oznacz. Owad. Pol., Warszawa, XXIV, **68d**: 1-77.
- DYLEWSKA M. 1974: The Role of Insects of the Apoidea Family on Alfalfa Seed Plantation. Published for the U.S. Department of Agriculture and the Nation Science Foundation, Washington D.C.: 1-7 [tłumaczenie na język polski – Wszechświat, **52** (10), 1970].
- OEHLE J., DYLEWSKA M. 1975: Zur Bienenfauna der Insel Hiddensee. Ein Beitrag zur Fauna von Naturschutzgebieten der DDR (Hymenoptera; Apoidea). Beitr. Ent., **25** (1): 39-48.
- WOJTUSIAK R. J., BOCHEŃSKI Z., DYLEWSKA M., GIESZCZYKIEWICZ J. 1978: Homing Experiments on Birds. Part XII. Influence of Terrestrial Magnetism on Homing Ability in the Swallow, *Hirundo rustica* L. Folia biol., **26** (4): 287-293.
- WOJTUSIAK R. J., BOCHEŃSKI Z., DYLEWSKA M., GIESZCZYKIEWICZ J. 1979: Homing Experiments on Birds. Part XIII. Influence of Training and Change in Transport Direction on Homeward Orientation of Swallows *Hirundo rustica* L. Folia biol., **27** (4): 269-276.
- JABŁOŃSKI B., DYLEWSKA M., SOWA S., BILIŃSKI M. 1979: Zależność plonów nasion lucerny od liczby otwieranych (zapylanych) jej kwiatów. Pszcz. Zesz. nauk., **23**: 141-147.

- SOWA S., DYLEWSKA M., JABŁOŃSKI B., BILIŃSKI M. 1979: Próba wyjaśnienia przyczyn licznego występowania dzikich Apoidea na plantacjach lucerny w Nowosiólkach. Pszcz. Zesz. nauk., **23**: 131-139.
- DYLEWSKA M. 1981: Błonkówki (Hymenoptera). Przegl. zool., **25** (2): 243-245.
- DYLEWSKA M. 1983: *Andrena suerinensis* FRIESE und verwandte Arten (*suerinensis*-Untergruppe) (Hymenoptera, Apoidea, Andrenidae). Ent. Abhand., **47** (2): 15-34.
- DYLEWSKA M. 1983: Apoidea des Ojców National-Parks (Hymenoptera). [W:] Verhandlungen des Zehnten Internationalen Symposiums über Entomofaunistik Mitteleuropas (SIEEC). Budapest: 275-277.
- DYLEWSKA M. 1987: Rodzaj *Andrena* FABRICIUS (Andrenidae, Apoidea) w Polsce. Pol. Pismo ent., **57**: 495-518.
- DYLEWSKA M. 1987: Die Gattung *Andrena* FABRICIUS (Andrenidae, Apoidea) in Nord- und Mitteleuropa. Acta zool. cracov., **30** (12): 359-708.
- CELARY W., DYLEWSKA M. 1988: Colletidae (Hymenoptera, Apoidea) Polski. Pol. Pismo ent., **58**: 359-383.
- DYLEWSKA M. 1988: Apoidea of the Ojców National Park. Part I. *Colletidae, Andrenidae, Halictidae, Melittidae, Megachilidae, Anthophoridae*. Acta Biol. Crac., Ser.: Zoologia. **30**: 19-72.
- SOWA S., DYLEWSKA M., RUSZKOWSKI A. 1989: Trzmiel Mazowsza. Pszcz. Zesz. nauk., **33**: 19-31.
- SOWA S., DYLEWSKA M., RUSZKOWSKI A., KACZMARSKA K., WOJDASZKO J. 1990: Trzmiel Wschodniego Pomorza. Pszcz. Zesz. nauk., **34**: 73-82.
- SOWA S., DYLEWSKA M., RUSZKOWSKI A., BILIŃSKI M. 1990: Trzmiel Podlasia i Kurpiów. Pszcz. Zesz. Nauk., **34**: 85-92.
- DYLEWSKA M. 1990: Pszczoły (Apoidea) Ojcowskiego Parku Narodowego. Prądnik, Prace Muz. Szafera, Ojców, **1**: 101-104.
- DYLEWSKA M. 1990: Badania nad zmianami fauny pszczół (Apoidea) w Ojcowskim Parku Narodowym. Prądnik, Prace Muz. Szafera, Ojców, **2**: 107-110.
- SOWA S., DYLEWSKA M., BILIŃSKI M., RUSZKOWSKI A. 1991: Trzmiel Bydgoskiego, Pilskiego, Toruńskiego, Wrocławskiego. Pszcz. Zesz. nauk., **35**: 113-125.
- SOWA S., DYLEWSKA M., RUSZKOWSKI A. 1991: Trzmiel Pojezierza Mazurskiego. Pszcz. Zeszyty nauk., **35**: 103-111.
- DYLEWSKA M. 1991: Zmiany w składzie gatunkowym i liczebności Apoidea w Ojcowskim Parku Narodowym w latach 1975–1985. Prądnik. Prace Muz. Szafera, **3**: 229–241.
- DYLEWSKA M. 1991: Apoidea of the Tatra Mountains and the adjacent area. Part I. Colletidae, Andrenidae, Halictidae, Melittidae, Megachilidae and Anthophoridae. Acta zool. cracov., **34** (1): 189-265.
- DYLEWSKA M. 1991: Życie trzmieli w Tatrach. Tatry, **2**: 22-23.
- DYLEWSKA M. 1991: Zjawisko Brocken'u. Tatry, **2**: 7.
- Dylewska M. 1993: Apoidea (except Apidae) on the northern slopes of the Hohe Tauern Mts. Acta zool. cracov., **35** (3): 509-564.
- DYLEWSKA M. 1992: Historia badania pszczół w Tatrach Polskich. Tatry, **3**: 12-13.
- DYLEWSKA M. 1992: Pszczoły (Apoidea) Tatr Polskich. Tatry, **3**: 13.
- DYLEWSKA M., WIŚNIEWSKI B. 1995: Błonkówki (Hymenoptera) Pienińskiego i Ojcowskiego Parku Narodowego i stan zbadania tej grupy w Polsce. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., **4**: 3.
- DYLEWSKA M. 1995: Błonkówki (Hymenoptera) Pienin. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., **4**: 5-6.
- DYLEWSKA M. [1996]: Nasze trzmiel. Ośr. Doradztwa Roln., Karniowice. 256 ss. + 15 tabl.
- DYLEWSKA M. 1996: Apidae Tatr i ich otuliny. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., **5**: 11-12.
- DYLEWSKA M., BILIŃSKI M., RUSZKOWSKI A. 1996: Prace nad rewizją gatunków z podrodzaju *Bombus* s. str. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., **5**: 9-10.

- DYLEWSKA M., BILIŃSKI M., FLAGA S. 1997: Zagrożenie życia trzmieli (*Bombus* LATR., Apoidea) w Polsce i możliwości czynnej ochrony tych zwierząt. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., 6: 12.
- DYLEWSKA M. 1997: Trzmielce (*Bombus* LATR.) i trzmielce (*Psithyrus* LEP.) Parków Narodowych Ojcowskiego i Świętokrzyskiego. Ośr. Doradztwa Roln., Karniowice. 10 ss.
- DYLEWSKA M. 1997: Apoidea. [W:] RAZOWSKI J. (red.): Wykaz zwierząt Polski, 5. Wydawnictwo Inst. Systeem. i Ewol. Zwierząt PAN, Kraków: 61-74.
- DYLEWSKA M. 1998: Trzmielce (*Bombus* LATR.) i trzmielce (*Psithyrus* LEP.) Parków Narodowych Tatrzańskiego i Babiogórskiego oraz czynna ochrona tych owadów. Tatrzański P. N. – Agencja Ekol. „Ekoster”, Zakopane – Kraków. 20 ss.
- ECK R., DYLEWSKA M. 1998: Osy społeczne (*Hymenoptera: Aculeata: Vespinae*) południowo-wschodniej Polski. Część I. Wykaz gatunków. Prądnik. Prace Muz. Szafera, 11-12: 261-269.
- DYLEWSKA M., WIŚNIEWSKI B. 1998: Osy społeczne (*Hymenoptera: Aculeata: Vespinae*) południowo-wschodniej Polski. Część II. Rozsiedlenie wysokościowe. Prądnik. Prace Muz. Szafera, 11-12: 271-278.
- DYLEWSKA M., GAŚIENICA-CHMIEL M., KOSIOR A., SUMERA B., SZAFRANIEC S., WERSTAK K., WIŚNIEWSKI B. 1998: Skład gatunkowy i liczebność trzmieli i trzmielców (*Bombinae*, Apoidea, *Hymenoptera*) na łąkach w wybranych parkach narodowych oraz kwiecistość łąk w tych parkach w 1998 roku. Prądnik. Prace Muz. Szafera, 11-12: 279-292.
- DYLEWSKA M., BILIŃSKI M., FLAGA S. 1998: Zagrożenie bytu trzmieli (*Bombus* LATR., Apoidea) w Polsce i możliwości ich czynnej ochrony. *Chrońmy Przyr. ojcz.*, 54 (2): 28-38.
- DYLEWSKA M. 1999: Program czynnej ochrony pszczół (Apoidea) ze szczególnym uwzględnieniem trzmieli (*Bombus*) w Polsce. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., 7: 4-7.
- DYLEWSKA M. 1999: Zmiany liczebności trzmieli i trzmielców w wybranych Parkach Narodowych i wpływ kwiecistości łąk na te liczebność. Biul. Sekcji Hymenopt. PTE., 7: 8-9.
- DYLEWSKA M. 2000: Waloryzacja Apoidea Ojcowskiego Parku Narodowego z uwzględnieniem waloryzacji zbiorowisk, siedlisk i stanowisk. [W:] VII Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 8–10 maja 2000 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 15-16.
- DYLEWSKA M. 2000: Błonkówki – *Hymenoptera*, Pszczółowate – *Apidae*, Podrodzina: *Andrenidae*. Klucze oznacz. Owad. Pol., Toruń, 68d: 1-152.
- DYLEWSKA M., FLAGA S. 2000: Barwny klucz do rozpoznawania w warunkach polowych krajowych gatunków trzmieli. Polski Klub Ekologiczny, Kraków. 80 ss.
- DYLEWSKA M., GAŚIENICA-CHMIEL M. 2000: Zmiany liczebności i składu gatunkowego Bombini oraz kwiecistość na polanach regla dolnego w Tatrzańskim Parku Narodowym od 1958 do 2000 roku. [W:] II Ogólnopolska Konferencja „Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a człowiek”, Współczesne przemiany środowiska przyrodniczego Tatr, Zakopane, 12–14 października 2000. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk o Ziemi, Kraków: 91.
- DYLEWSKA M., FLAGA S., GAŚIENICA-BYRCYN M. 2001: Zmiany składu gatunkowego i liczebności *Bombinae* oraz kwiecistość polan regla dolnego w tatrzańskim Parku Narodowym. [W:] VIII Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 23–24 kwietnia 2001 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 18.
- DYLEWSKA M., WIŚNIEWSKI B. 2001: Pomór trzmieli *Bambus* LATR. i trzmielców *Psithyrus* LEP. *Chrońmy Przyr. ojcz.*, 57 (3): 122-126.
- DYLEWSKA M. 2001: Zmiany w faunie pszczół (Apoidea) w Ojcowskim Parku Narodowym w latach 1960–2000. [W:] PARTYKA J. (red.): Badania naukowe w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, Materiały konferencyjne. Ojcowski P. N., Ojców: 255-256.
- DYLEWSKA M., WIŚNIEWSKI B. 2001: Żądłowki (*Hymenoptera, Aculeata*) Ojcowskiego Parku Narodowego. [W:] PARTYKA J. (red.): Badania naukowe w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, Materiały konferencyjne. Ojcowski P. N., Ojców: 257-258.

- DYLEWSKA M., FLAGA S., GAŚIENICA-BYRCYN M. 2002: Zmiany składu gatunkowego i liczebności Bombini oraz kwiecistości polan regla dolnego w Tatrzańskim Parku Narodowym. [W:] BOROWIEC W., KOTARBA A., KOWNACKI A., KRZAN Z., MIREK Z. (red.): Przemiany środowiska przyrodniczego Tatr. Tatrzański Park Narodowy i Polskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk o Ziemi, Kraków – Zakopane: 259-263.
- DYLEWSKA M. 2002: Trzmielie (*Bambus* LATR.) i trzmielie (*Psithyrus* LEP.) Tatr. [W:] IX Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 6–7 maja 2002 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 16.
- DYLEWSKA M. 2004: Czynna ochrona zbiorowisk łąkowych w kilku parkach narodowych południowej Polski. [W:] XI Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 10–11 maja 2004 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 4-5.
- DYLEWSKA M., BĄK J. 2004: Apiformes (Hymenoptera, Apoidea) Łysogór i terenów przyległych. [W:] XI Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 10–11 maja 2004 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 6.
- DYLEWSKA M. 2005: Apiformes (Hymenoptera, Apoidea) Karpat Polskich. [W:] XII Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 9–10 maja 2005 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 2-3.
- WERSTAK K., DYLEWSKA M. 2005: Apiformes (Hymenoptera, Apoidea) zebrane w koronach drzew Pienińskiego Parku Narodowego. [W:] XII Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 9–10 maja 2005 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 17-18.
- DYLEWSKA M., KOZIK B. 2007: Pszczoły (Apifilia, Apoidea) Dolin Dunajca i Popradu. [W:] XIV Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej PTE, Ojców, 11–12 maja 2007 r., Streszczenia referatów. Ojcowski P. N., Ojców: 7-8.

SUMMARY

Professor Mirosława DYLEWSKA, a zoologist-entomologist and specialist in apiology, died in Kielce on 18 June 2007 at the age of 80. She worked at the Institute of Animal Systematics and Evolution of the Polish Academy of Sciences in Kraków. She published 80 papers on such fields of zoology as animal psychology, faunistics, taxonomy and phylogeny. In 1993 she founded the Section of Hymenopterology of the Polish Society of Entomology, which she chaired until her death. Professor DYLEWSKA was a co-organizer of 14 annual symposia on hymenopterology held in Ojców. Until the end of her life she strove to be an active researcher and stayed in contact with apilologists. She was in charge of bumblebee monitoring carried out in several national parks.

Material on entomology collected by Prof. Mirosława DYLEWSKA can be found at the Institute of Animal Systematics and Evolution of the Polish Academy of Sciences in Kraków. A part of the small collection of books on nature gathered by her was given away to private people and the remaining part was handed over to the library of the Ojców National Park.

RECENZJE – REVIEWS

GAGNÉ R. J. 2008: The Gall Midges (Diptera: Cecidomyiidae) of Hickories (Juglandaceae: *Carya*). Memoirs of the American Entomological Society Number 48. Published by the American Entomological Society at the Academy of Natural Sciences, Philadelphia. 148 ss.

W naszym kraju rosną trzy gatunki północno-amerykańskich orzeszników *Carya* spp. (*Juglandaceae*), tj. orzesznik gorzki *Carya cordiformis* (WANGENH.) K. KOCH, pięciolistkowy *C. ovata* (MILL.) K. KOCH oraz siedmiolistkowy *C. laciniosa* (F. MICHX.) LOUDON. Na orzesznikach, w ich ojczyźnie, występują muchówki pryszczarkowate (Diptera: Cecidomyiidae), których monografia właśnie się ukazała. Autorem opracowania jest Dr Raymond J. GAGNÉ – wybitny znawca pryszczarków, pracujący w Systematic Entomology Laboratory U. S. Washington D. C., Departament of Agriculture.

W części wstępnej monografii zarysowano rozsiedlenie i historię rośliny żywicielskiej – *Carya* spp., która w ciągu eocenu szeroko rozprzestrzeniła się w Holaraktyce, a obecnie jej występowanie ogranicza się głównie do wschodniej części Ameryki Północnej i południowo-wschodniej Azji.

Publikacja obejmuje 63 gatunki pryszczarkowatych, z których 26 należy do rodzaju *Caryomyia* FELT; gatunki te podawane są wyłącznie z orzesznika. Pozostałe gatunki reprezentowane są przez rodzaj *Contarinia* RONDANI, *Harmandiola* KIEFFER, *Parallelodiplosis* RÜBSAAMEN oraz nowe rodzaje *Caryadiplosis* GAGNÉ i *Gliaspilota* GAGNÉ. Dla rodzaju *Caryomyia* podano cechy wyróżniające ten rodzaj od innych rodzajów pryszczarkowatych, morfologię, relacje w obrębie rodzaju, biologię gatunków, specyfikę żywiciela, rozsiedlenie oraz czynniki śmiertelności. Również dla pozostałych taksonów zamieszczono morfologię, rozprzestrzenienie i biologię.

Piętnaście gatunków (spośród 19) powtórnie opisano; pozostałe 4 gatunki stanowią synonimy. Opisano 49 nowych gatunków, które należą do rodzaju *Caryadiplosis* (2 gatunki), *Caryomyia* (45 gatunków) oraz *Contarinia* (2 gatunki).

Istotną częścią monografii są klucze do oznaczania wyrosły powodowanych przez omawiane pryszczarkowate oraz klucz do oznaczania wyrosniętych larw *Cecidomyiidae* związanych z orzesznikiem.

Walory monografii podnoszą 362 ilustracje, w tym wysokiej jakości kolorowe fotografie wyrosły (ok. 40% wszystkich ilustracji) oraz skaningowe fotografie fragmentów ciała różnych stadiów rozwojowych pryszczarków.

W opracowaniu zamieszczono również podziękowania dla wielu osób i instytucji, które przyczyniły się do powstania tego dzieła.

Recenzowana monografia, świetnie napisana i zilustrowana, powinna zainteresować nie tylko entomologów, tym bardziej, że dotychczas w naszym kraju nie stwierdzono wyrosły na orzesznikach.

Małgorzata SKRZYPCZYŃSKA, Kat. Entomol. Leśnej UR, Kraków